

RS
USREPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: Up-409/15-24

Datum: 5. 3. 2018

SKLEP

Senat Ustavnega sodišča je v postopku za preizkus ustavne pritožbe, ki jo je vložila Slovenska demokratska stranka, Ljubljana, ki jo zastopa Odvetniška družba Matoz, o. p., d. o. o., Koper, na seji 5. marca 2018

sklenil:

Ustavna pritožba zoper sodbo Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 1666/2014 z dne 5. 11. 2014 v zvezi s I., II. in III. točko izreka sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani št. P 3100/2013-III z dne 3. 3. 2014 se ne sprejme.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Z izpodbijanima sodbama je bilo v ponovljenem postopku ugodeno tožbenim zahtevkom tožnika (nekdanjega svetovalca Predsednika republike) za preklic določenih trditvev, ki jih je pritožnica (politična stranka) objavila na svoji spletni strani, in za objavo izreka sodbe. Pritožnici je bilo naloženo še plačilo 4.000,00 EUR odškodnine za tožnikovo nepremoženjsko škodo. Sporne trditve, za katere sta sodišči ocenili, da protipravno posegajo v tožnikovo čast in dobro ime, so naslednje: "...najdemo na seznamu tudi partiji najbolj zveste vojščake iz vrst Službe državne varnosti oziroma Udbe, kot je na primer sedanji predsednikov svetovalec Franci Perčič" (objava v članku "Maske padajo" z dne 21. 10. 2008), oziroma: "...Vendar to ni edini primer zaposlitve uslužbenca nekdanje SDV v vrhovih slovenske politike. V Uradu predsednika republike je že skoraj dve leti zaposlen g. Franci Perčič, ki je medijem in javnosti znan kot edini svetovalec predsednika republike, za katerega na spletni strani urada ne najdete nobenih podatkov oziroma njegovega delovnega področja" (objava v članku Perčičmeter z dne 24. 6. 2009). Nosilno stališče sodišč je, da so te trditve žaljive, pritožnica pa ni izkazala, da so resnične ali da je imela utemeljen razlog verjeti v njihovo resničnost. Splošno znano naj bi bilo, da je bila

Udba jugoslovanska tajna policija, ki je v času svojega delovanja s svojimi metodami dela grobo kršila človekove pravice in imela ključno vlogo pri preganjanju dejanskih, potencialnih in ideološko namišljenih nasprotnikov oblasti ter pri pripravi in izvajanju političnih sodnih procesov, pripisovali pa naj bi se ji celo umori, ugrabitve in druga teroristična dejanja. Enako negativen pomen naj bi imela tudi oznaka nekoga za pripadnika Službe državne varnosti (v nadaljevanju SDV), ki je bila naslednica Udbe. Sporni zapisi o tožniku naj bi povprečnemu bralcu pritožnične spletne strani sporočali, da je bil tožnik kot aktivni uslužbenec nekdanje SDV oziroma Udbe udeležen pri takih aktivnostih. Po oceni sodišč pritožnica s sklicevanjem na Centralno aktivno evidenco (v nadaljevanju evidenca CAE), ki je bila objavljena na spletni strani udba.net in v knjigi Dušana Lajovica že pred spornima objavama in ki izvira iz kasneje pridobljene mikrofilmske kartice, ni dokazala, da bi bile sporne trditve o tožniku resnične oziroma da je imela utemeljen razlog verjeti v njihovo resničnost. To velja po presoji Višjega sodišča tudi za primer, da bi sodišče sledilo pritožničnim trditvam o pristnosti sporne evidence CAE oziroma o pravilnosti podatkov, zapisanih v tej evidenci. Zgolj dejstvo, da je bilo v navedeni evidenci CAE zapisano tožnikovo ime z drugimi osebnimi podatki, skupaj s šiframi, po oceni Višjega sodišča namreč še ne dokazuje, da naj bi bil tožnik v preteklosti aktiven pripadnik SDV oziroma Udbe. Splošno znano naj bi bilo, da so vsebovale evidence CAE ne le sezname sodelavcev Udbe, ampak tudi sezname nadzorovanih oseb. Po presoji Višjega sodišča bi morala zato pritožnica že pred objavo spornih trditev o tožniku preveriti njihovo verodostojnost, namesto da se je zanesla na neuraden šifrant, objavljen na spletni strani udba.net ter v knjigi Dušana Lajovica. Ker torej pritožnica po presoji sodišč pred objavo spornih trditev o tožniku ni ravnala z zadostno skrbnostjo, je nedopustno posegla v tožnikovo osebno pravico do varstva časti in dobrega imena.

2. Pritožnica trdi, da sta sodišči z izpodbijano odločitvijo kršili 2., 14., 25. in 39. člen Ustave. Poudarja, da je s spornima objavama uresničevala svojo pravico do svobode izražanja. Ta naj bi imela v njenem primeru poseben pomen, kajti šlo naj bi za izražanje nje kot politične stranke o političnem dogajanju. Sporni zapisi naj bi pomenili upravičeno politično kritiko z namenom informiranja javnosti o predsednikovih najožjih sodelavcih, ki so javne osebe in ki jih pomembno opredeljujejo tudi njihova pretekla dejanja. Pritožnica opozarja, da normalna javna diskusija ni omejena zgolj na poročanje o dejstvih, temveč tudi na podajanje – lahko tudi ostrih – vrednostnih sodb. Meje pritožnične svobode izražanja naj bi bile lahko presežene šele v primeru osebnega napada na tožnika, ne pa v primeru ostre kritike njegovega ravnanja. Pritožnica trdi, da o tožniku ni zapisala ničesar takega, za kar ne bi utemeljeno verjela, da je resnično, in da ni imela namena zaničevanja. Opozarja na stališči Ustavnega sodišča iz odločbe št. U-I-226/95 z dne 8. 7. 1999 (Uradni list RS, št. 60/99, in OdlUS VIII, 174), da bi lahko težko izpolnljive zahteve glede dokazovanja resničnosti zatrjevanih dejstev ne le ogrozile, ampak dejansko ohromile odprto javno razpravo ter da bi imelo enake posledice tudi neupoštevanje težav pri preverjanju resničnosti dejstev. Po pritožničinem mnenju sodišči nista prepričljivo pojasnili, zakaj je z objavo spornih trditev o tožniku ravnala protipravno. S tem naj bi nedopustno

posegli ne le v pritožnično pravico do svobode izražanja, ampak tudi v pravici do pravnega sredstva in do enakosti pred zakonom. Višje sodišče naj bi le skopo navedlo, da so sporni zapisi žaljivi in da pritožnica ni dokazala svoje dobrovernosti. Višje sodišče pa naj ne bi pojasnilo, kolikšna skrbnost pritožnice bi bila potrebna pri preverjanju podatkov, ki so bili sicer javno dostopni na spletni strani udba.net in v Lajovičevi knjigi. Prav tako naj ne bi dovolj argumentirano pojasnilo, zakaj ne sprejema pritožnične teze, da označba "udbovec" nima nujno negativnega pomena. Navedlo naj bi le, da pritožnično sklicevanje na drugačno stališče kazenskega sodišča v zadevi št. II Kp 104/2009 zaradi drugačnih okoliščin dejanskega primera ne vpliva na presojo. Takega stališča naj ne bi bilo mogoče preizkusiti. Pritožnica naj bi ravno s sklicevanjem na navedeno zadevo dokazovala, da so sodišča v primerljivih zadevah sprejela drugačno stališče. Glede na navedeno pritožnica Ustavnemu sodišču predlaga, naj izpodbijani sodbi razveljavi in vrne zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

3. Pritožnica je tekom postopka Ustavnemu sodišču predložila še sodbi Višjega sodišča v Ljubljani št. II Kp 80163/2010 z dne 11. 5. 2016 in Okrožnega sodišča v Ljubljani št. I K 80163/2010 z dne 16. 12. 2015, s katerima je bil njen predsednik pravnomočno oproščen obtožbe, da naj bi s podobnimi izjavami o tožniku storil kaznivo dejanja žaljive obdolžitve. Ustavnemu sodišču je predlagala, naj pri odločanju upošteva, da je kazensko sodišče drugače od pravnih sodišč v tej zadevi presodilo, da je imel obdolženi utemeljen razlog verjeti v resničnost izjavljenega in da ni imel namena zaničevati zasebnega tožilca.

B.

4. Razlogi, s katerimi pritožnica utemeljuje kršitev pravic iz 14. in 25. člena Ustave, bi bili lahko pomembni (le) z vidika pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Iz te ustavne pravice po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča izhaja tako dolžnost sodišča, da se opredeli do pravno upoštevni navedb stranke, kot tudi procesno jamstvo obrazložene sodne odločbe, in to ne glede na stopnjo sojenja.¹ Vendar pritožnica ni izkazala, da bi bila v tej zadevi podana kršitev kakšnega od navedenih ustavnih procesnih jamstev.

5. Nezaostno obrazloženost stališč oziroma nezadostno opredelitev do njenih navedb pritožnica očita le Višjemu sodišču. Po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča so zahteve po obrazloženosti odločbe instančnega sodišča v primeru, ko se to strinja z obrazložitvijo sodišča prve stopnje, praviloma nižje od siceršnje zahteve po

¹ Prim. z odločbama Ustavnega sodišča št. Up-162/09 z dne 16. 12. 2010 (Uradni list RS, št. 3/11), 11. točka obrazložitve, in št. Up-399/05 z dne 15. 5. 2008 (Uradni list RS, št. 55/08, in OdlUS XVII, 32), 6. in 8. točko obrazložitve.

obrazloženosti sodnih odločb.² V takem primeru je lahko ustavnopravno zadostna že sumarna obrazložitev. Vendar ne drži, da bi v tej zadevi sploh šlo za tak primer. Višje sodišče je v 13. točki obrazložitve sodbe izčrpno (s sklicevanjem na splošno znana dejstva ter na stališče sodne prakse) utemeljilo, zakaj se strinja s stališčem sodišča prve stopnje o žaljivem pomenu trditev, da je bil tožnik aktivni uslužbenec nekdanje SDV oziroma Udbe. V 15. točki obrazložitve je Višje sodišče dodatno navedlo, da je pritožnica z metaforo "najbolj zvest vojščak" močno poudarila aktivno vlogo tožnika kot pripadnika Udbe ter ga s tem nedvoumno vrednostno negativno označila; s tvorjenko "Perčičmeter" pa naj bi ga označila kot nekakšno enoto, kot prototip "udbovca". Takšna obrazložitev žaljivega pomena spornih trditev s strani instančnega sodišča je v ustavnoprocenem smislu več kot zadostna.

6. Prav tako niso utemeljeni pritožnični očitki o ustavnopravno nezadostni opredelitvi Višjega sodišča do njenega sklicevanja na domnevno drugačno stališče Višjega sodišča v Mariboru v sodbi št. II Kp 1460/2009 glede žaljivosti označbe "udbovec." Višje sodišče je pritožnici odgovorilo, da navedena zadeva ne vpliva na presojo v tej zadevi, ker gre za drugačne dejanske okoliščine primera. Ne drži, da tega stališča ni mogoče preizkusiti. Jasno je, kaj to stališče pomeni: da navedeni in konkretni primer v bistvenih dejanskih okoliščinah ne sovpadata. Ko je tako, ta okoliščina sama po sebi logično izključuje dolžnost upoštevanja pravnega stališča iz druge zadeve kot tudi zahtevo po dodatnem opredeljevanju do le-te.³ Pritožnica pa v ustavni pritožbi tudi ne ponudi svojega drugačnega videnja navedenega primera. Ne pojasni torej s prepričljivimi argumenti, zakaj se po njenem mnenju primera v bistvenih dejanskih okoliščinah ne razlikujeta. Takega očitnega sklepa tudi vpogled v predloženo sodbo kazenskega sodišča ne omogoča. Šele tedaj, če bi morda iz navedene sodbe na prvi pogled, torej očitno izhajalo, da gre za v dejanskem pogledu enaki oziroma primerljivi zadevi,⁴ ali če bi uspela pritožnica s konkretnjšimi očitki vzbuditi dvom o pravilnosti stališča Višjega sodišča, bi se morda lahko zastavilo vprašanje njegove (ne)zadostne obrazloženosti. Zgolj s pavšalnima očitkoma o neobrazloženosti oziroma arbitrarnosti tega stališča (slednji bi bil sicer lahko prav tako pomemben z vidika pravice iz 22. člena Ustave, iz katere med drugim izhaja tudi prepoved sodniške samovolje oziroma

² Prim. z odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1273/09 z dne 13. 10. 2011 (Uradni list RS, št. 93/11), 8. točka obrazložitve.

³ Po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča je dolžnost sodišča, da svoje stališče bolj ali manj podrobno utemelji, med drugim odvisna od (ne)utemeljenosti uveljavljenih očitkov. Prim. z odločbo št. Up-373/97 z dne 22. 2. 2001 (Uradni list RS, št. 19/01, in OdlUS X, 108), 11. točka obrazložitve.

⁴ Vpogled v predloženo sodbo kazenskega sodišča tega ni pokazal. Pritožnica po presoji sodišč ni izkazala svoje dobrovernosti, zato odgovarja za slaboverne izjave, ki so sposobne poseči v čast in dobro ime tožnika. V navedeni zadevi pa je bila po presoji sodišča izkazana dobrovernost izjavitelja, kar je posledično terjalo še preizkus, ali izjavitelj kljub temu odgovarja za sporne trditve zaradi namena zaničevanja.

arbitrarnosti⁵) pa pritožnica ni uspela izkazati, da je pomanjkljiva ali arbitrarna utemeljitev Višjega sodišča, ki se sklicuje na argument razlikovanja. Takšna utemeljitev je glede na okoliščine obravnavanega primera ustavnopravno zadostna in razumna.

7. Ne drži tudi, da Višje sodišče ni pojasnilo, kakšna skrbnost pritožnice bi bila po njegovi oceni potrebna pri preverjanju podatkov o tožniku. Višje sodišče je najprej pritrdilo stališču sodišča prve stopnje, da bi morala pritožnica, ker sporna evidenca CAE ni avtentično arhivsko gradivo, že pred objavo spornih trditev o tožniku pri Arhivu Republike Slovenije ali SOVI preveriti, ali gre za pristen dokument oziroma ali ta vsebuje pravilne podatke. Dodatno je nato Višje sodišče sprejelo še stališče, da bi morala pritožnica, četudi bi ji sodišče sledilo, da gre pri sporni evidenci CAE za pristen dokument, pred spornima objavama preveriti, kaj pomeni šifra, zapisana pri tožnikovem imenu, saj ta podatek iz evidence CAE ne izhaja, splošno znano pa je, da so te evidence vsebovale tako sezname sodelavcev Udbe kot sezname nadzorovanih oseb. Po presoji Višjega sodišča torej pritožnica ni ravnala z zadostno skrbnostjo zato, ker se pred objavo ni nikjer pozanimala o verodostojnosti podatkov o tožniku na mikrofišu ter v zvezi s tem o obstoju verodostojnega šifranta, temveč se je brez preverjanja verodostojnosti spornega podatka o tožniku zanesla na neuraden šifrant, ki je bil anonimno objavljen na spletni strani udba.net in nato v knjigi Dušana Lajovica. Takšna utemeljitev stališča o neizkazani pritožnične dobrovernosti je v ustavnoprocenem smislu zadostna.

8. Pritožnica uveljavlja še kršitev pravice do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave. Vendar z navedbami o posebnem pomenu pravice do svobode izražanja politične stranke o pomembni temi v javnem interesu in o širših mejah dopustne kritike preteklega ravnanja tožnika kot javne osebe kršitve te pravice ne izkaže. Iz izpodbijanih sodb izhaja, da sta sodišči opravili tehtanje pritožnične pravice do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave na eni in pravice tožnika do varstva časti in dobrega imena iz 34. in 35. člena Ustave na drugi strani. Višje sodišče je skladno z merili, izoblikovanimi v praksi Ustavnega sodišča in Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP), tudi upoštevalo, da uživa izražanje politične stranke, ko gre za pomembno temo v javnem interesu ter ko gre za pisanje o tožniku kot javni osebi, visoko stopnjo varstva (prim. 12. točko obrazložitve sodbe),⁶ vendar da je tudi v takem primeru pri presoji, ali gre za še sprejemljivo kritiko, ključnega pomena, ali je imela pritožnica utemeljen razlog verjeti v resničnost zatrjevanih dejstev (prim. 14. točko obrazložitve sodbe).⁷ Višje sodišče je sicer med drugim zapisalo, da je očitiranje nemoralnega in nezakonitega delovanja žaljivo in da

⁵ Glej denimo sklep Ustavnega sodišča št. Up-464/01 z dne 15. 12. 2003, 5. točka obrazložitve.

⁶ Prim. z 12., 13. in 20. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-515/14 z dne 12. 10. 2017.

⁷ Prim. z 21. točko obrazložitve odločbe št. Up-515/14.

pri tem prag za tožnika kot relativno osebnost javnega življenja ne more biti nižji (glej 11. točko obrazložitve sodbe). Vendar to dodatno (*obiter dictum*) stališče ni vplivalo na odločitev o zadevi. Z vidika presoje pogojev iz drugega odstavka 55.b člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS), ki morajo biti izpolnjeni za sprejem ustavne pritožbe v obravnavo, bi to (sicer ustavno sporno) stališče lahko postalo pomembno šele, če bi pritožnica uspela izkazati, da je ustavno sporno nosilno stališče izpodbijanih sodb o njeni nedobrovernosti.⁸ Vendar pritožnica tega s pavšalnimi očitki o dopustnosti ostrih vrednostnih sodb in o ustavni spornosti pretiranega dokaznega bremena ter s pavšalnim nasprotovanjem oceni sodišč o njeni nezadostni skrbnosti pri preverjanju verodostojnosti spornih trditev ni uspela izkazati.

9. Z vidika pritožnične ustavne pravice do svobode izražanja očitno ni sporno izhodišče Višjega sodišča, da gre pri trditvah, da je bil tožnik aktivni sodelavec SDV oziroma Udbe, za trditve o dejstvih, ki so dostopne dokazovanju.⁹ Usklajeno s stališči Ustavnega sodišča in ESČP je tudi izhodišče Višjega sodišča, da ima pritožnica ne le pravico, temveč tudi odgovornost in dolžnost skrbnega preverjanja objavljenih informacij. Po presoji ESČP in Ustavnega sodišča namreč podobno kot za novinarje, tudi za druge osebe, ki se vključujejo v javno debato, velja, da morajo ravnati v dobri veri, da imajo dovolj podlage za to, da verjamejo v resničnost objavljenih dejstev.¹⁰ Skrbnost dobrega novinarja pa pomeni tudi načelno dolžnost predhodno preveriti resničnost objavljenih informacij. Obseg te dolžnosti je na eni strani odvisen od pomena oziroma posledic sporne izjave (bolj resna oziroma žaljiva, kot je obtožba, bolj trdna mora biti dejstvena podlaga)¹¹ in na drugi strani od avtoritete vira (to je od presoje, ali ga je izjavitelj v času sporne izjave lahko razumno štel za zanesljivega).¹² Glede na dejanske ugotovitve in razumno pravno presojo sodišč v tej zadevi: (i) da sporne trditve hudo bremenijo ugled tožnika; (ii) da pritožnica svojega vira (to je javno, vendar neuradno objavljenega, v javnosti spornega, šifrantnega neznanega izvora)

⁸ Sicer pa je Ustavno sodišče na spornost takšnega stališča z vidika prvega odstavka 39. člena Ustave že opozorilo v odločbi št. Up-515/14 (glej 20. točko obrazložitve). Zato ta zadeva v tem pogledu tudi sicer ne bi odpirala pomembnega ustavnopravnega vprašanja, ki bi presegalo pomen konkretne zadeve.

⁹ Prim. s sodbo ESČP v zadevi *Petresco proti Moldaviji* z dne 30. 3. 2010, 65. točka obrazložitve.

¹⁰ Prim. s sodbo ESČP v zadevi *Braun proti Poljski* z dne 4. 11. 2014, 40. točka obrazložitve, in z odločbo Ustavnega sodišča št. Up-515/14, 23. točka obrazložitve.

¹¹ Prim. sodbi ESČP v zadevah *McVicar proti Združenemu kraljestvu* z dne 7. 5. 2002, 84. točka obrazložitve, in *Europapress Holding d. o. o. proti Hrvaški* z dne 22. 10. 2009, 66. točka obrazložitve.

¹² Prim. sodbi ESČP v zadevah *McVicar proti Združenemu kraljestvu*, 84. in 86. točka obrazložitve, in *Europapress Holding d. o. o. proti Hrvaški*, 68. točka obrazložitve.

razumno ni mogla šteti za zanesljivega;¹³ (iii) da pritožnica pred spornima objavama kljub temu ni preverjala verodostojnosti tega podatka; (iv) da uraden šifrant niti ne obstaja in (v) da je sporne trditve o tožniku podala na kategoričen način, pritožnica s svojimi navedbami v ustavni pritožbi očitno ni uspela utemeljiti posebej utemeljenih razlogov, zaradi katerih bi bilo treba kljub njeni opustitvi raziskovalne dolžnosti zavarovati njeno pravico do svobode izražanja.¹⁴ Tudi pritožničin, zgolj s sklicevanjem na odločbo št. U-I-226/95 pavšalno uveljavljan očitok o potencialni ustavni spornosti pretiranega dokaznega bremena, ki se nalaga izjavitelju, ne utemelji domnevne kršitve pravice do svobode izražanja.

10. Ustavno sodišče ni sledilo pritožničinemu predlogu, naj pri odločanju o tej zadevi upošteva presojo kazenskih sodišč v zadevi št. I K 80163/2010, in sicer že zato, ker v navedeni zadevi ni bil obravnavan isti historični dogodek. Pritožničin predsednik je bil v navedeni zadevi obdolžen kaznivega dejanja žaljive obdolžitve zaradi izjave, podane septembra 2010, da "obstajajo zelo verodostojni dokazi za to, da je bil Franci Perčič udbovec," medtem ko se obravnavana pravdna zadeva nanaša na že predstavljene (sicer podobne, a z vidika kategoričnosti obeh izjav nikakor ne istovrstne) trditve o tožniku na spletni strani pritožnice iz leta 2008 in 2009. Poleg tega iz predloženih kazenskih sodb izhaja, da se je izjavitelj v navedeni zadevi med drugim branil, da je pred sporno izjavo preverjal resničnost spornih trditev, medtem ko pritožničina obramba v tej zadevi ni šla v tej smeri.

11. Pritožnica uveljavlja še kršitev 2. člena Ustave. Na to ustavno določbo se v ustavni pritožbi ni mogoče (samostojno) sklicevati, saj ne gre za določbo Ustave o človekovi oziroma ustavni pravici ali temeljni svoboščini.

12. Ker očitno ne gre za kršitev ustavnih pravic, kot jih zatrjuje pritožnica, senat Ustavnega sodišča ustavne pritožbe ni sprejel v obravnavo.

C.

13. Senat Ustavnega sodišča je sprejel ta sklep na podlagi drugega odstavka 55.b člena ZUstS v sestavi: predsednik senata dr. Marijan Pavčnik ter članici dr. Dunja Jadek Pensa in dr. Etelka Korpič – Horvat. Sklep je sprejel soglasno.

¹³ Ustavno sodišče je svojo presojo omejilo le na to dodatno, vendar prav tako nosilno stališče Višjega sodišča glede pritožničine slabovernosti. Ker že to stališče samo po sebi utemeljuje sklep o pritožničini slabovernosti, Ustavnemu sodišču prvega stališča (o neizkazanosti utemeljenega razloga verjeti v pristnost podatkov iz sporne evidence CAE) ni bilo treba preizkušati.

¹⁴ Prim. s sodbo ESČP v zadevi *Dorota Kania proti Poljski* (št. 2) z dne 4. 10. 2016.

RS
US

dr. Marijan Pavčnik
Predsednik senata